

ANG NAWAWALANG TANONG

Sa mahabang bahagi ng buhay ko, hinahabol ko ang mga sagot, gaya ng ginagawa ng halos lahat. Naniwala akong ang pagkahinog ay nasa pag-iipon nito — mas maraming karanasan, mas kaunting alinlangan. Tila hindi alintana ng buhay ang teoryang iyon. Lumipas ang mga taon, at hindi bumaba ang mga tanong. Lumalim ito. Bilang bata, iniisip ko ang mga matanda bilang mga taong nakaunawa na. Pagkatapos, naging matanda ako, at natuklasang marami sa atin ang natuto lang mamuhay kasama ang kawalang katiyakan.

May naunawaan ako: maiksi ang buhay ng mga sagot. Mahaba ang buhay ng tamang mga tanong — sino ako, ano ang tunay na mahalaga, ano ang karapat-dapat pagdusahan. Hindi ito mga tanong na dapat lutasin. Mga tanong ito na dapat tirahan. Nagsasara ang isang sagot. Nagbubukas ang isang tanong. At mas gusto ng buhay, pagkatapos ng lahat, ang mga pagbubukas.

Ang pinakakawili-wiling taong nakilala ko ay pinaka-hindi rin katiyakan. Hindi mapag-alinlangan — bukas. Naunawaan nilang mas malawak ang realidad kaysa sa paniniwala ng isang tao, mas mayaman kaysa sa mga konklusyon nito. Ang tunay na katalinuhan ay hindi nasa pagtataglay ng maraming sagot. Ito'y nasa pagkilala kung aling mga tanong ang karapat-dapat pa itanong.

Huminto akong tratuhin ang alinlangan bilang kaaway at nagsimulang ituring itong kasama sa paglalakbay. Sapagkat maaaring maubos ang isang sagot. Maaaring lumikha ng buong buhay ang isang tanong. Huwag lamang hanapin ang sagot. Hanapin ang tanong na lumikha nito — sapagkat sa likod ng bawat tunay na pagbabago, laging may di-nakikitang tanong. At doon nagsisimula ang paglalakbay, matagal bago dumating ang sagot.

*Ferdinando Frega
Gillette Man*